

LUND UNIVERSITY

Sm 16

en rumslig och social analys

Hansson, Martin; Stille, Per

Published in:

Fragment av föremål, platser, kroppar och ord

2025

Document Version:

Manuskriptversion med förlagets layout och korrekturanmärkningar, oftast ej publikt tillgängligt

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hansson, M., & Stille, P. (2025). Sm 16: en rumslig och social analys. I C. Hedenstierna-Jonson, A. Kjellström, C. Ljung, & L. Qviström (Red.), *Fragment av föremål, platser, kroppar och ord: en vänbok tillägnad Torun Zachrisson* (Vol. 89, s. 142-143). (Occasional Papers in Archaeology; Vol. 89), (Upplandsmuseets skriftserie; Vol. 15). Uppsala : Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala University.

Total number of authors:

2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Sm 16 – en rumslig och social analys

PER STILLE & MARTIN HANSSON

VÅREN 1985 FRAMLADE TORUN Zachrisson en uppsats om Smålands vikingatida runstenar (Zachrisson 1985). Toruns uppsats undersökte rumsliga och sociala förhållanden med en särskild blick på Varend. En av de runstenar som berördes var Sm 16 i byn Nöbbele. Kan vi idag säga något mer än vad som var möjligt 1985 om det sammanhang i vilket stenen restes?

En analys av topografi och historiska kartor, från 1658, 1824 och 1873, visar att runstenen inte, så som ofta annars är fallet, restes vid en genomfartsled (Hansson & Stille 2021). Tvärtom så restes den snarast så att inga förbipasserande skulle se den. Avståndet till den väg som fortfarande under 1600-talet var huvudvägen mellan Växjö och Blekinge, var 1,5 kilometer fågelvägen. Inskriften kunde nog bara läsas av de som verkligen hade för avsikt att hälsa på i byn Nöbbele. Samtidigt stod stenen i fornlämningsrik trakt. Cirka fyra kilometer åt sydöst hittar vi Inglinge hög, Smålands största gravhög belägen på ett av de största gravfälten i Varend, med trolig datering till yngre järnålder. Fem kilometer åt nordväst hittar vi byn Rinkaby och fem kilometer åt nordöst byn Tegnaby, båda med förleder som kan jämföras med de svenner som omtalas i inskriften. Ett par tre kilometer österut hittar vi dessutom byn Torsjö och sjön Torsjön.

Sm 16 i Nöbbele talar om hur svenner reser stenen efter sin fader och inskriptionen avslutas med en bunden formulering att han skall omtalas så länge stenen och runorna lever. Det är i samhällets högre skikt som de småländska runstensresarna återfinns, något som framgår av epitet som 'tägn' och titlar som 'kung Haralds skeppare' och 'Håkon jarls stallare'. Korset på Sm 16 visar på hur kristendomen hade fått fäste i Varend och att stenen kunde fungera som gårdens andaktsplats (Stille 2002).

Med några få undantag kan de småländska runstenarna dateras mellan åren 990–1030, och de har ett klart samband med danska runstenar från samma tid. Troligen är Sm 16 gjord under de två första decennierna av tiohundratalet (Gräslund 2002). Inget visar att Kale eller hans fyra söner var verksamma i de danska kungarnas plundring och erövring av England, men många andra smålänningar var det. Kanske var det när kung Sven hade sitt vinteruppehåll i Bath som Gunnar lades i en stenkista enligt Sm 101 (Stille 2008). Namnet Nöbbele är intressant, ofta finns en runsten på platser med detta namn. Att släkten på denna gård var utifrån sin tids förhållandevis bildad framgår av hur man behärskade runor och kunde formulera sig. Det blev alla som kom på besök på gården varse.

Referenser

- Gräslund, A.-S., 2002. De senvikingatida runstenarna i Jönköpings län – deras ornamentik och datering. Agertz, J. & Varenius, L. (red.). *Om runstenar i Jönköpings län*. s. 139–154. Jönköping.
- Hansson, M. & Stille, P., 2021. En landskapsanalys av runstenarna Sm 36 och Sm 37 i Bolmaryd. *Reading Runes. Proceedings of the Eighth International Symposium on Runes and Runic Inscriptions, Nyköping, Sweden, 2–6 September 2014*. s. 193–213. Uppsala.
- Sm + nr = runinskrift publicerad i *Smålands runinskrifter*. Granskade och tolkade av R. Kinnander. 1936–1961. Stockholm. (SRI 4.)
- SRI = *Sveriges runinskrifter*. 1–. 1900. Stockholm.
- Stille, P., 2002. Kristen tro och runstenar i Jönköpings län. Agertz, J. och Varenius, L. (red.). *Om runstenar i Jönköpings län*. s. 119–130. Jönköping.
- Stille, P., 2008. Runstenar och runresare i Småland. Hansson, M. & Stille, P. (red.). *Runor i Kronobergs län*. s. 72–84. Växjö.
- Zachrisson, T., 1985. *Smålands vikingatida runstenar – en rumslig analys*. Uppsats i påbyggnadskurs i arkeologi särskilt nordeuropeisk, Stockholms universitet, VT 1985.

Framsidan av runstenen Sm 16. Inskriften i fri nusvensk tolkning: Rosten och Eliv, Ake och Håkan, de svennerna reste efter sin fader, Kale den döde ett påtagligt kummel. Därför den gode ej ska glömmas så länge stenen står och runornas stavar. FOTO: Martin Hansson 2010.

